

Література: маркери успіху

шекспірівськими інституціями в Німеччині та Великобританії, був членом Німецького шекспірівського товариства, друкував інформацію у пресі про театральні постановки шекспірівських п'єс в Україні. Він доклав чимало зусиль, щоб ввести українського Шекспіра у контексти світової шекспіріани.

Альона Тичініна

Концептуальна домінанта спорідненої праці славетного модерніського угруповання «Музагет»

Увага до 300-річчя з Дня народження Григорія Сковороди (1722–1794) не лише засвідчує успіх найвидатнішого українського філософа, але й активізує дослідницький інтерес до виявлення іманентного засвоєння його ідей українською літературою. Сковородинська «філософія серця», «характеристична для української думки» (Д. Чижевський), розглянута доволі ґрунтовно, проте концепція «сродної» (спорідненої) праці не меншою мірою притаманна слов'янській ментальності як такій, особливо митцям. Її ми використовуємо як головну методологічну призму.

Поняття сродності, маючи беззаперечний зв'язок із Біблією, філософією Платона, Фоми Аквінського, Г.В. Лейбніца, оприявнюється Сковородою головню у діалозі «Абетка миру» та «Харківських байках» і пов'язана з ідеєю самопізнання (пізнати Бога можна, лише пізнавши себе). Вона означає шлях до мудрості, осмислення власного таланту, своєї справи для душі і життя, шукає друзів-одномудців і загалом може визначати унікальну для людини матрицю щастя. В онтологічному ключі сродність інтерпретується «закарбованою в кожному серці галузкою Божого промыслу» (Л. Ушкалов). Сучасний дослідник вважає, що для Сковороди

сродність є «вродженою Божою волею і його таємним законом, котрому підлягає все твориво», і в такому разі Бог виступає «Майстром, Поетом, що, наслідуючи вічні взірці, створює з аморфної матерії досконалу поему світобудови». Більше того, концепція «спорідненої праці» реалізується у відомому сковородинському афоризмі «*Similem ad similem ducit Deus*» («Бог веде схоже до схожого») і практично постає принципом створення різноманітних літературно-мистецьких об'єднань, зокрема модерністських. Серед українських літературних угруповань 1920-х рр. особливе місце посідає київська постреволуційна група символістів «Музагет» (1919).

Концепцію спорідненої праці іманентно закладено навіть у назву об'єднання, обіграну через образ покровителя мистецтв Аполлона (Музагет – його прізвисько). За різними версіями «Музагет» організували чи то К. Поліщук разом із Д. Загулом, чи то Ю. Меженко, який повсякчас мотивував гуртківців до літературознавчих «екскурсів в теорію стилів і музичної побудови вірша» (Ю. Лавріненко). Загалом музагети стверджували творчу незалежність митця, «декларували неприйняття революційної дійсності, переймалися настроями катастрофізму», пов'язаними з історичними подіями того часу (Ю. Ковалів). Товариство брало участь у заходах клубу «Льох мистецтва» (1919), де відбувалися «вечірки поетів і митців молодшої генерації» (В. Агєєва), зокрема у перформансі-інсценізації творів уже популярного тоді П. Тичини. Кожен учасник цього колективу представляв свій «сродний» вид мистецтва (поезія, проза, критика, музика, живопис, театр) і відповідний до цього жанр.

Унаслідок нетривалої, однак активної діяльності угрупованням видано «місяшник літератури і мистецтва» «МУЗАГЕТ» – «орган товариства українських письменників і мистців», що став «вільною трибуною мистецької думки» (Музагет. С. 170). Його редакційна політика і мета ґрунтувалася на висвітленні нових явищ культури,

Література: маркери успіху

ознайомленні читача зі здобутками світового мистецтва, що зумовило поліжанровий характер збірника.

Вплив філософії Сковороди на окремих музагетівців беззаперечний, зокрема, на кларнетизм Тичини і, звісно, на його поему-симфонію «Сковорода». Показово, що журнал «Музагет» відкривається віршами Тичини, де актуалізуються важливі концептуальні образні домінанти спорідненої праці: Бог, природа, музика, друг, поет. Автор відомого портрета Сковороди М. Жук у згадуваній збірці представив і художні роботи, поезію та прозу, де простежуються мотиви щастя, мрії, свободи. На жаль, що не зовсім справедливо, не зазнала успіху його інтертекстуальна квазісимфонія «Ніч осіння». У музагетівських поезіях П. Филиповича, Д. Загула, К. Поліщука, В. Кобилянського, В. Ярошенка, М. Терещенка також наявні відсилки до філософії Сковороди («Пошлю свою душу в юрбу, / В юрбу, що шукає раю» (с. 31) – О. Слісаренко).

Виокремимо концептуальні домінанти, що в цілому реалізують креативну й колективну сродність поезії «Музагету»:

1) символіка поетичних образів-архетипів – зірка, квітка, вітер, шлях, душа поета, музика, сон;

2) антитези і паралелізми – плин людського життя / тривкість природи, життя / смерть, земля / пекло / рай, добро / зло, день / ніч, аскетизм / святість / гріховність, Христос / сатана, самотність / юрба;

3) багатоголосся музичної образності природи і музичності вірша (використання фонетичних, тропологічних, синтаксичних прийомів). У філософській прозі музагетівців спостерігається переплетення музичного і живописного наративів, специфічна синестезія (тексти П. Вірина, І. Михайлича, Г. Журби, М. Жука).

Альманах «Музагет» був «великого формату, грубий, з добірними зразками творчости членів Музагета, з цікавими портретами <...> – він запевняв значні творчі можливості цієї

групи» (Ю. Лавріненко). Його вихід, за свідченнями сучасників, став справжньою «сенсацією». Однак поетичне новаторство, відвертий вияв креативності та індивідуальності, акцентування сродності між талантом і характером, продуктивна взаємодія друзів у популярних творчих колективах в умовах і під впливом складних історичних подій та ідеологічних дилем 20–30-х рр. ХХ ст. привели одних музагетівців до славетного визнання, а інших – до трагічних наслідків Червоного ренесансу. Не успіх виступає маркером істинної сродної праці, але він може поставати її наслідком.